

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

De cognitione creatoris per creaturas in quibus Trin. vestigium apparet. A.
B. C. D. E. F

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

tate ait propter patrem : per ipsum dicit , propter
filium : in ipso , propter S. sanctū . Per hoc vero quod
non ait ex ipsis , per ipsos , & in ipsis : nec ait , ipsis
gloria , sed ipsi : insinuauit hanc Trinitatem vnum
Deum esse . Sed quia singule pene syllabæ noui te-
stamenti , hanc ineffabilis vnitatis arcū Trinita-
tis veritatem cōcorditer insinuāt , inductioni te-
stimoniorū super hac re supersedeamus , & ratio-
nibus congruisque similitudinibus ita esse , prout
infirmetas nostra valet , ostendamus .

INCIPIT OSTENDERĒ, QVOMODO
per creaturam potuerit cognosci creator.

DISTINCT. III.

APOSTOLVS namque ait, quod inuisibilia
Dei à creatura mūdi, per ea quæ facta sunt, in-
tellecta conspiciuntur : sempiterna quoque
virtus eius & diuinitas. Per creaturam mundi in-
telligitur homo, propter excellentiam, qua excel-
lit inter alias creaturas : vel propter cōueniētiā,
quā habet cū omni creatura. Homo ergo inuisi-
bilia Dei intellectu mentis conspiciere potuit , vel
etiam conspexit , per ea quæ facta sunt , id est , per
creaturas visibiles vel inuisibiles. A duobus enim
iuuabatur, scilicet, à natura, quæ rationalis erat &
ab operibus à Deo factis , vt manifestaretur homi-
ni veritas. Ideoque Apostolus dixit. Quia Deus re-
uelauit illis , scilicet, dum fecit opera : in quibus ar-
tificis aliquatenus relucet indicium.

Prima ratio vel modus quomodo potuit co-
nosci Deus.

Nam sicut ait Ambrosius, vt De⁹, qui natura in-
uisibilis est , etiam à visibilibus posset sciri , opus
fecit quod opificē visibilitate sui manifestauit : Vt
per certum incertum posset sciri , & ille Deus om-
niū esse crederetur : qui hoc fecit , quod ab homi-
ne impossibile est fieri. Potuerūt ergo cognoscere,

B

sue

A Glossa orō
dinaria ad
locum à crea-
tura mūdi.

Roman. 1. 6.

Tom. 4. in
commen. 1.

B ca. episto a
ad Rom.

Quod notū
est Dei. Prī-
ma resōsio
vel modus
quo potuit
cognosce
Deus.

siue cognouerunt, vltra omnem creaturam esse illum, qui ea fecit, quæ nulla creaturarum facere vel destruere valet. Accedat quæcunq; vis creatura, & faciat tale cælum & terram; & dicam, quia Deus est. Sed quia nulla creatura talia facere valet, constat super omnem creaturam esse illum, qui ea fecit, ac per hoc, illum esse Deum humana mens cognoscere potuit.

Secunda ratio qua potuit cognosci, vel modus quo nouerunt.

*Aug. lib. 8.
cap. 6. de
ciuit. to 5.*

ALIO etiam modo Dei veritatem ductu rationis cognoscere potuerunt, vel etiam cognouerunt. vt enim Augustin. ait in lib. de Ciuit. Dei, viderunt summi Philosophi nullum corpus esse Deum, & ideo cuncta corpora transcendunt querentes Deum. viderunt etiam quicquid mutabile est, non esse summum Deum, omniumque principium: & ideo omnem animam mutabilemque spiritus transcendunt. Deinde viderunt omne quod mutabile est, non posse esse, nisi ab illo qui incommutabiliter & simpliciter est. Intellexerunt ergo eum, & omnia ista fecisse, & à nullo fieri potuisse.

Tertia ratio vel modus.

*Aug. ibidem
paulo inferius.*

CONSIDERAVERUNT etiam quicquid est in substantiis, vel corpus esse, vel spiritum, meliusque aliquid spiritum esse quam corpus, sed longe meliorem qui spiritum fecit & corpus.

Quartus modus vel ratio.

*Aug. lib.
de ciuit. c. 6.*

*Ibid. paulo
inferius.*

INTELLEXERUNT etiam corporis speciem esse sensibilem, & spiritus speciem intelligibilem, & intelligibilem speciem sensibili prætulerunt. Sensibilia dicimus quæ visu, tactuque corporis sentiri queunt: Intelligibilia, quæ conspectu mentis possunt intelligi. Cum ergo in eorum conspectu & corpus & animus magis minusque speciosa essent: si autem omni specie carere possent, omnino nulla essent: viderunt esse aliquid, quo illa speciosa facta

cta

facta sunt, vbi est prima & incommutabilis species, ideoque incomparabilis, & illud esse rerum principium rectissimè crediderunt, quod factum non esset, & ex quo cuncta facta essent. Ecce tot modis potuit cognosci veritas Dei. Cum ergo Deus vna sit & simplex essentia, quæ ex nulla diuersitate partium vel accidentium consistit, pluraliter tamen dicit Apostolus, Inuisibilia Dei: quia pluribus modis cognoscitur veritas Dei per ea quæ facta sunt. *Român. 1.*
 Ex perpetuitate namq; creaturarum, intelligitur conditor æternus: ex magnitudine creaturarum omnipotens: ex ordine & dispositione, sapiens: ex gubernatione, bonus. Hæc autem omnia ad unitatem Deitatis pertinentem monstrandam.

Quomodo in creaturis apparet vestigium

Trinitatis.

F

NUNC restat ostendere, vtrum per ea quæ facta sunt, aliquod Trinitatis indicium vel exiguum habere potuerit. De hoc Augustinus in libro 6. de Trinitate ait, Oportet vt creator per ea quæ facta sunt, intellectu conspiciētes, Trinitatem intelligamus. *Aug. lib. 6. cap. 10. ibid. paulo superius.*
 Huius enim Trinitatis vestigium in creaturis apparet. Hæc enim quæ arte diuina facta sunt, & unitatem quandam in se ostendunt, & speciem & ordinem. Nam quodque horum creatorum, & vnum aliquid est, sicut sunt nature corporum, & ingenia animarum, & aliqua specie formatur, sicut sunt figuræ vel qualitates corporum, ac doctrinæ vel artes animarum: & ordinem aliquem perit aut tenet, sicut sunt pondera vel collocationes corporum, & amores vel delectationes animarum, & ita in creaturis præluce vestigium Trinitatis. In illa enim Trinitate summa origo est omnium rerum, & perfectissima pulchritudo, & beatissima delectatio. Summa autem origo, vt Augustinus ostendit in libro de vera religione, intelligitur Deus *in tom. 1. capit. 5.*
 pater, à quo sunt omnia, à quo filius & spiritus sanctus.

B 2

aus.

ctus. Perfectissima pulchritudo intelligitur filius, scilicet veritas patris, nulla ex parte ei dissimilis, quem cum ipso, & in ipso patre veneramus: quæ forma est omnium quæ ab initio facta sunt, & ad vnum referuntur, quæ tamen omnia nec fierent à patre per filium, neque suis finibus salua essent, nisi Deus summè bon⁹ esset: qui & nulli naturæ quæ ab illo bona esset, invidit: & vt in bono ipso maneret alia quantum vellet, alia quantum posset, dedit. quæ bonitas intelligitur Spiritus sanctus, qui est donum patris & filii. Quare ipsum donum Dei cum patre & filio æquè incommutabili, colere & tenere nos conuenit. Per considerationē itaque creaturarum vnius substatiæ, Trinitatem intelligimus, scilicet vnum Deum patrem à quo sumus & filium per quem sumus, & Spiritum sanctum in quo sumus, scilicet principium ad quod recurrimus, & formam quam sequimur, & gratiā qua reconciliamur: vnum scilicet quo authore conditi sumus, & similitudinem eius, per quā ad vnitatem reformamur & pacē, qua vnitati adheremus: scilicet Deum qui dixit: Fiat lux & verbū, per quod factum est omne quod substatiāliter & naturaliter est, & donū benignitatis ei⁹, qua placuit quod ab eo per verbū factum est, & reconciliatum est auctori vt non interiret. Ecce ostensū est qualiter in creaturis aliquaten⁹ imago Trinitatis indicatur: nō enim per creaturarū contemplationem sufficiens notitia Trinitatis potest haberi, vel potuit, sine doctrinæ, vel interioris inspirationis reuelatione. Vnde illā antiqui Philosophi quasi per vmbra & de longinquo viderūt veritatē deficientes in contuitu Trinitatis, vt Magi Pharaonis in tertio signo. Adiuuamur tamen in fide inuisibilium, per ea quæ facta sunt.

Genes. 1. a.

Exod. 8. c.

Quomodo in anima sit imago Trinitatis.

N V N C vero ad eam iam perueniamus disputatio-